

KINNITATUD
Keskkonnaameti
15.12.2023
korraldusega nr 1-3/23/668

Nõva-Osmussaare loodusala merikotka püsielupaikade kaitsekorralduskava

Sisukord

1. Ala iseloomustus	4
1.2 Uuritus ja seire	5
1.2.1 Inventuurid ja uuringud.....	5
1.2.2 Riiklik seire	5
1.2.3 Inventuuride ja uuringute vajadus.....	5
2. Kaitseväärtused ja kaitse eesmärgid	6
3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused	9
3.1 Külastuskorraldus ja piiritähised.....	10
Kasutatud andmeallikad	11

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

EELIS – Eesti looduse infosüsteem

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

Kaitse eesmärk – kaitseväärtuse soovitud seisund

KAUR – Keskkonnaagentuur

KE – kaitse-eeskiri

KeA – Keskkonnaamet

KESE – keskkonnaseire infosüsteem

KKK – kaitsekorralduskava

LiD – linnudirektiiv (sätestab liikmesriikide õigused ja kohustused loodusliku linnustiku kaitseks ja kasutamiseks)

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

LiA – linnuala (linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puuduvate rändlinnuliikide elupaikade kaitseks asutatud ala)

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

MO – maaomanik

PEP – püsielupaik

SDF – Natura standardandmebaas

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks) (looduslik areng)

1. ALA ISELOOMUSTUS

Kaitstavate alade nimed	Telise merikotka PEP (KLO3001164), Tuksi merikotka PEP (KLO3001159)
Linnuala nimi	Nõva-Osmussaare linnuala (EE0040201, RAH0000100)
Loodusala nimi	Nõva-Osmussaare loodusala (EE0040201, RAH0000480)
Pindalad	19,6 ha, 60 ha
Asukoht ja piirid	https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8953127 , https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8953391 , https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/looduskaitse
Kaitsekord	„Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” https://www.riigiteataja.ee/akt/119052023005?leiaKehtiv ja Looduskaitseeadus https://www.riigiteataja.ee/akt/129062022007?leiaKehtiv .
Koostaja	Kirsi Loide
Koostamise aasta	2023
Kaitsekorralduskava koostamise kord	„Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine” https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022001

Kaitstavate alade eesmärgiks on merikotka elupaikade kaitse ja säilitamine looduslikuna.

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstavate alade valitsejale kaitse eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Nõva-Osmussaare loodus- ja linnualale jäävate Telise ja Tuksi merikotka püsielupaikade KKK on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

1.2 Uuritus ja seire

1.2.1 Inventuurid ja uuringud

Telise ja Tuksi merikotka PEP-ides, mis kuuluvad Nõva-Osmussaare loodusale, on tehtud Natura elupaigatüüpide inventuur 2012. aastal. Tabelis 1 toodud kaitse eesmärkide seisundid on esitatud nende inventuuride ja vaatluste andmete põhjal.

Alal tehtud inventuurid tuginevad inventeerimise juhenditele, mis on kättesaadavad Keskkonnaministeeriumi kodulehel (välja toodud ka kasutatud andmeallikate all).

1.2.2 Riiklik seire

Merikotkaste PEP-ides toimub merikotkaste seire kolme aastase tsükliks, mis tähendab, et kolme aasta jooksul kaetakse seirega kõik teadaolevad pesapaigad. Telise merikotka PEP-is toimus viimane seire 2013. aastal, Tuksi merikotka PEP-is toimus viimane seire 2020. aastal. Tabelis 1 toodud siseriiklike kaitse eesmärkide seisundid on esitatud nende seirete andmete põhjal.

1.2.3 Inventuuride ja uuringute vajadus

Elupaigatüüpide inventuur

Loodusalal tehtud Natura elupaigatüüpide inventuuri andmed on vananenud ja elupaigatüübi esinduslikkuse hinnangud on puudulikud. KKK näeb ette kaitsekorra muutmise, seega on vaja inventeerida mõlemad PEP-id kogulatuses. Vastavalt uue inventuuri tulemustele tuleb korrigeerida ka standardandmebaasi andmeid.

2. KAITSEVÄÄRTUSED JA KAITSE EESMÄRGID

Telise ja Tuksi merikotka PEP-id jäävad Nõva-Osmussaare loodusala ja linnuala koosseisu. Nõva-Osmussaare linnuala kaitseväärtused on linnudirektiivi I lissasse kantud liigid, sealhulgas Telise ja Tuksi merikotka PEP-ide kaitseväärtus merikotkas (*Haliaeetus albicilla*). Nõva-Osmussaare loodusala kaitseväärtused on loodusdirektiivi I lissasse kantud elupaigatüüpide, sealhulgas Telise ja Tuksi merikotka PEP-ides leiduvate rannaniitude (1630*), liigirikaste madalsoode (7230) ja vanade loodumetsade (9010*) kaitse.

Tabelis 1 võetakse kokku Telise ja Tuksi merikotka PEP-ide kaitseväärtuste hoidmisega seotud kaitse eesmärgid, soodsa looduskaitse seisundi saavutamist või hoidmist mõjutavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused. Liikide ja nende elupaikade soodsa seisundi saavutamise või hoidmise tarvis seatavad (hooldamise, taastamise ja parendamise) meetmed on seatud vastavalt elupaigatüüpidele koostatud hoolduskavadele ja liikide tegevuskavadele, kui tabelis ei ole märgitud teisiti.

Tabel 1. Telise ja Tuksi merikotka PEP-ide (Nõva-Osmussaare LoA ja LiA) kaitseväärtuste koondtabel.

	Kaitseväärtus	Seisund ¹ (pindala/esinduslikkus)	Kaitse eesmärk	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus	Märkused	Panus üldpindalas se/SDF-i (%) ²
Natura kaitseväärtused								
Telise merikotka PEP	Rannaniidud (1630*) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	• 1,2 ha / B ³	• Säilitamine 1,2 ha	• Kinnikasvamine	• Hooldamine	• Heas seisus elupaiku on säilinud 1,2 ha		0,009/0,01
Tuksi merikotka PEP	Liigirikkad madalsood (7230) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	• 0,4 ha / B ⁴	• Säilitamine 0,4 ha		• Looduslikule arengule jätmise	• Heas seisus elupaiku on säilinud 0,4 ha		0,001/0,002
	Vanad loodusmetsad (9010*) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	• 7,6 ha / esinduslikkus teadmata ⁵	• Andmete täpsustamine 7,6 ha	• Info puudumine	• Inventuur	• Andmed on täpsustatud 7,6 ha		0,01/0,01

¹ Elupaigatüübi esinduslikkus: A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, T – taastamise potentsiaaliga (PLK-de puhul), p – potentsiaalne

² 2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/>). Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu Eesti elupaigatüüpide / kõikide SDF-i kantud elupaigatüüpide pinda last.

³ 2012. a Natura inventuur.

⁴ 2012. a Natura inventuur.

⁵ 2012. a Natura inventuur.

Siseriiklikud kaitseväärtused								
Telise merikotka PEP	Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) KE – jah, LiD – I, LoA – ei, LiA – jah	<ul style="list-style-type: none"> • Pesa asustamata • Asustatud pesitsuspaik 19,6 ha⁶ 	<ul style="list-style-type: none"> • Sobiva pesitsusala säilitamine 19,6 ha 	<ul style="list-style-type: none"> • Sobiv elupaik ei asu terves ulatuses PEP-is 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesitsusala looduslikule arengule jätmine • Kaitsekorra muutmine (PEP-i laiendamine või hoiualaga liitmine kogu elupaiga ulatuses) 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 pesitsev paar 	PEP-ist idapoolle jääb veel kaks PEP-i, kus ühes on viimase (2022. a) vaatluse kohaselt 1 pesitsev paar, ilmselt on sama paari teine pesapaik	
Tuksi merikotka PEP	Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) KE – jah, LiD – I, LoA – ei, LiA – jah	<ul style="list-style-type: none"> • 1 pesitsev paar • Asustatud pesitsuspaik 60 ha⁷ 	<ul style="list-style-type: none"> • Sobiva pesitsusala säilitamine 60 ha 	<ul style="list-style-type: none"> • Sobiv elupaik ei asu terves ulatuses PEP-is 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesitsusala looduslikule arengule jätmine • Kaitsekorra muutmine (PEP-i laiendamine kogu elupaiga ulatuses) 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 pesitsev paar 	PEP-ist lõunapoolle jääb veel kaks PEP-i, kus ühes on viimase (2022. a) vaatluse kohaselt asustatud pesa, ilmselt on sama paari teine pesapaik	

⁶ Kotkad ja must-toonekurg 2013. a seire.

⁷ Kotkad ja must-toonekurg 2020. a seire.

3. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 2) on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse-eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada. Metsa- ja soolupaigatüüpide puhul seatakse oodatava tulemuse saavutamise aastaks 2050. Tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant. KKK-s on käsitletud kõige olulisemaid tegevusi kaitse eesmärkide saavutamiseks.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, parendamine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 2. Vajalikud tegevused aastaks 2033.

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud						
1	Merikotkaste seire	2 leiukohta	Seire	KAUR	I	vastavalt seire metoodikale
2	Elupaigatüüpide andmete täpsustamine	79,6 ha	Inventuur	KeA	I	2030 ⁸
Hooldus, taastamine ja ohjamine						
3	Rannaniitude (1630*) hooldamine	1,2 ha	Koosluse hooldustöö	KeA/MO	I	igal aastal
Kavad, eeskirjad						
4	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul
5	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul

⁸ Elupaigatüüpide andmed peavad olema täpsustunud aastaks 2030

6	Kaitse-eeskirja uuendamine (kaitsekorra muutmine)		Kaitsekorra muutmine	KeA	I	2029
---	--	--	----------------------	-----	---	------

3.1 Külastuskorraldus ja piiritähised

Telise ja Tuksi merikotkaste PEP-ides puuduvad spetsiaalsed külastust suunavad teed ja rajad. Kuna tegemist on väikeste ja tundlike liikide aladega ei planeerita nendele aladele külastustaristut.

KASUTATUD ANDMEALLIKAD

- Helm, A., Kalamees, R., Kukk, T., Mesipuu, M., & Roosalu, E. (2010). *Juhend loodusdirektiivi I lisa pool-looduslike elupaigatüüpide seisundi hindamiseks*. Tartu: Pärandkoosluste Kaitse Ühing.
- Keskkonnaagentuur. (2010). *Eesti looduse infosüsteem (EELIS)*. Kasutamise kuupäev: 27. november 2023. a., allikas <https://www.eelis.ee/>
- Keskkonnaagentuur. (2021). *Keskkonnaseire infosüsteem (KESE)*. Kasutamise kuupäev: 27. november 2023. a., allikas <https://kese.envir.ee/kese>
- Keskkonnaagentuur. (2023). *Keskkonnaportaal*. Kasutamise kuupäev: 27. november 2023. a., allikas <https://keskkonnaportaal.ee/>
- Keskkonnaamet. (2021). *Pärandniitude tegevuskava*.
- Maa-amet. (2023). *Maa-ameti geoportaal*. Kasutamise kuupäev: 27. november 2023. a., allikas Maa-amet: <https://geoportaal.maaamet.ee/est/>
- MTÜ Kotkaklubi. (2013). Kotkaste ja must-toonekure seire 2013. aastal. *Eesti Riiklik Keskkonnaseire "Eluslooduse ja maastike mitmekesisuse allprogramm"*.
- MTÜ Kotkaklubi. (2020). Kotkad ja must-toonekurg 2020. aasta aruanne. *Eesti riikliku keskkonnaseire allprogrammi "Eluslooduse ja maastike mitmekesisuse allprogramm" seiretöö*.
- Nellis, R. (2013). Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava.
- Paal, J. (2004). *Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo ja trükikoda Ilo Print.
- Paal, J. (2007). *Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat*. Tallinn: Auratrükk.
- Palo, A. (2018). *Loodusdirektiivi metsaelupaikade inventeerimise juhend*. Tartu.
- Riigikantselei. (2010). *Riigi Teataja*. Kasutamise kuupäev: 27. november 2023. a., allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/index.html>